

Schaktövervakning vid Norsa bytomt

Ledningsarbeten inom fastigheten Norsa 22:1

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning Köping 276:1
Norsa 22:1
Köping socken
Köping kommun
Västmanland

Ingela Harrysson

Schaktövervakning vid Norsa bytomt

Ledningsarbeten inom fastigheten Norsa 22:1

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning Köping 276:1

Norsa 22:1

Köping Socken

Köping kommun

Västmanland

Ingela Harrysson

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2014

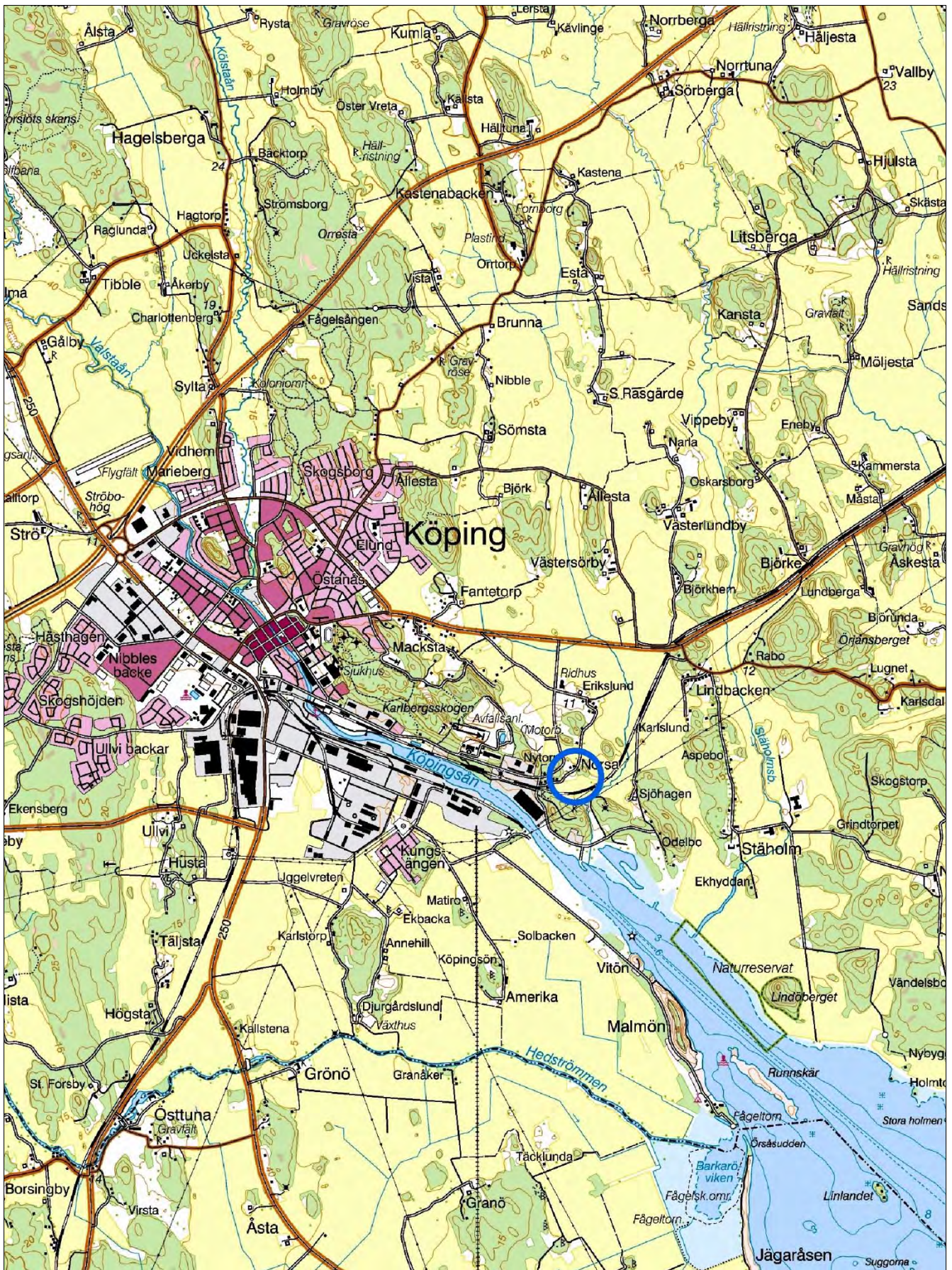
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-393-4

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Syfte, metod och genomförande	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat.....	7
Tolkning och utvärdering	8
Referenser.....	9
Kart- och arkivmaterial	9
Otryckta källor.....	9
Litteratur.....	9
Tekniska och administrativa uppgifter	9
BILAGOR	10
Bilaga 1. Schakttabell.....	10
Bilaga 2. Anläggningstabell.....	10
Bilaga 3. ¹⁴ C-analyser	11

Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en blå ring. Utdrag ur digitala terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

En arkeologisk kontroll har genomförts i samband med att en elkabel skulle grävas ned inom Norsa bytomt, belägen inom fastigheten Norsa 22:1. Huvudsyftet med den antikvariska kontrollen var att förhindra att fornlämningen kom till skada då schaktet för elkabeln skulle komma att tangera den södra begränsningen för bytomten. I det cirka 250 meter långa schaktets västra del påträffades en härd som ¹⁴C daterades till vendel-vikingatid, 760-890 e.Kr.

Inledning

Med anledning av förfrågan från Mälarenergi Elnät AB om att förlägga kabel mellan Köping och Munktorp har Länsstyrelsen i Västmanlands län fattat beslut om en arkeologisk antikvarisk kontroll, arbetet utfördes av Stiftelsen Kulturmiljövård i september 2014. Den antikvariska kontrollen omfattade en sträcka av cirka 250 löpmeter i anslutning till bytomten Köping 276:1 belägen inom fastigheten Norsa 22:1. Bytomten och Norsa by har före 1948 hört till Munktorp sn men fördes senare över till Köpings socken.

Ansvarig för schaktkontrollen var Ingela Harrysson som även har utarbetat rapporten.

Syfte, metod och genomförande

Syftet med den antikvariska kontrollen var att undvika skada i fornlämningen och att under vissa förutsättningar dokumentera anläggningar och kulturlager. Om anläggningar eller kulturlager kom att undersökas skulle det ske avseende karaktär, mängd och bevarande grad. Vidare skulle även en preliminär datering och tolkning göras av fornlämningen.

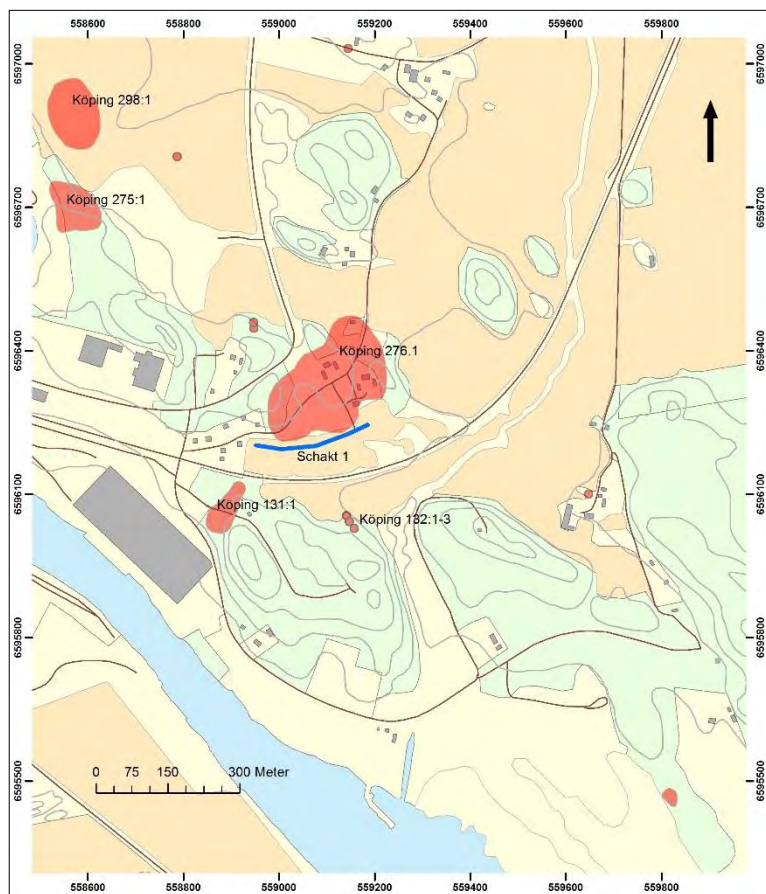
Arbetet genomfördes i form av en antikvarisk kontroll och ingick i den ordinarie schaktningen för nedläggning av elkabel. Kabelschaktet som togs upp åkermark med hjälp av grävmaskin med kabelskopa var cirka 0,5 meter brett och 0,8 meter djupt. Schaktet grävdes skiktvis ned till 0,8 meter djup.

Vid schaktningskontrollen medverkade arkeolog under hela schaktningen inom fornlämningsområdet. Eftersom schaktet var 0,8 meter djupt schaktades hela sträckan ned till undergrunden. Schaktet dokumenterades genom beskrivning, inmätning och fotografering.

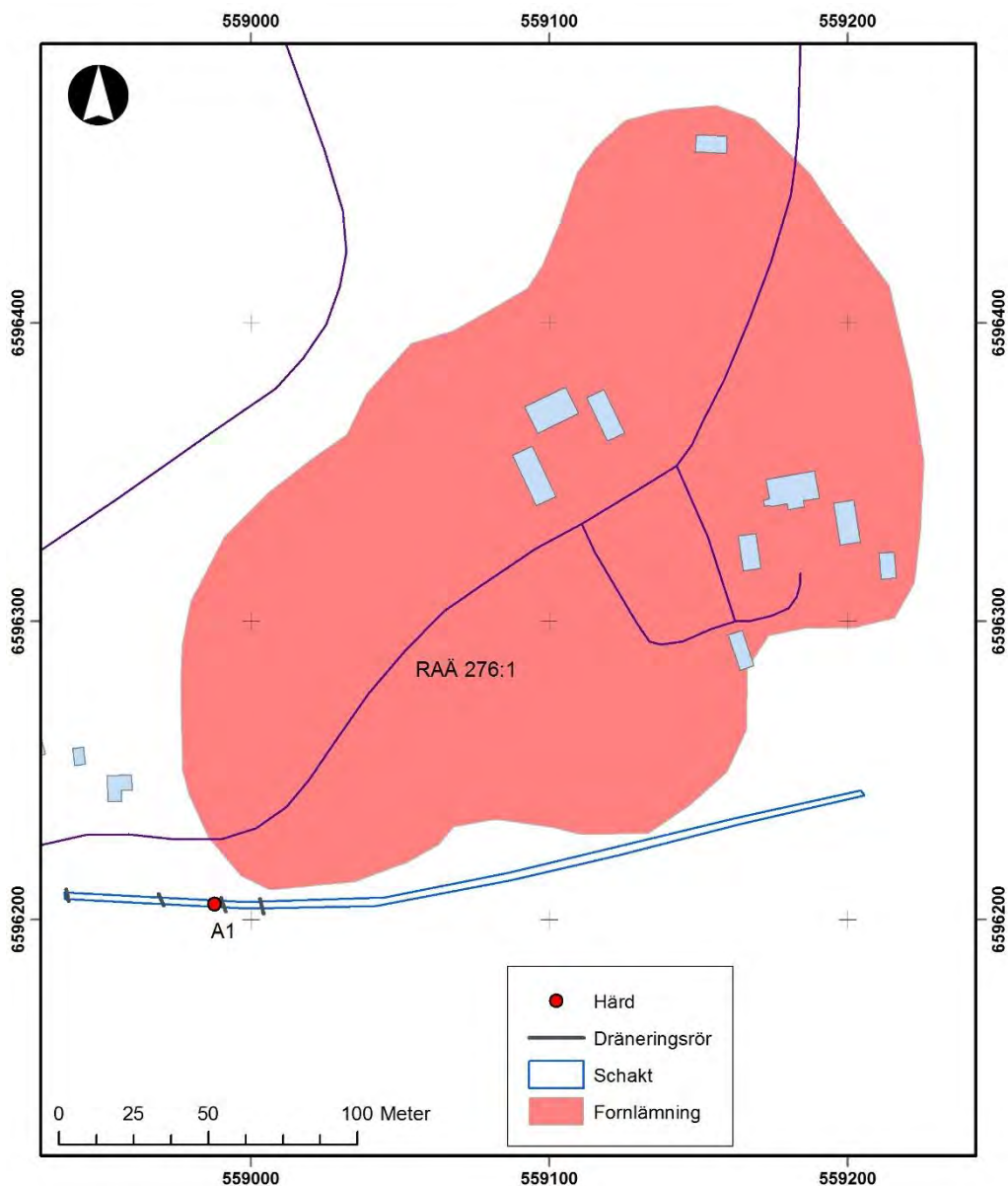
Topografi och fornlämningsmiljö

Norsa by ligger på en flack åsrygg och är omgiven av tomt- och åkermark som idag skärs av järnvägen i söder emedan de västra delarna utgörs av ett skogsparti som sträcker sig ned mot Köpingsån. I öster i N-S riktning löper Norsabäcken. Bytomten är inte registrerad som fornlämning i FMIS och utbredning är gjord efter storskifteskartan från 1770-talet. År 2002 utfördes en arkeologisk skadekontroll då en optokabel dragits rakt över bytomten. Vid skadeinventering framgick att schaktet följde en äldre brukningsväg och att ingen fornlämning kommit till skada (uppgift ut FMIS).

Fem medeltida handlingar omnämner Norsa som Norrossom (Norosum) varav det äldsta är från 1398. Under denna period omnämns två odalbönder; Ingeullir 1398 och Lasse i Norosom 1432 (Björnånger 1989 och SOFI). Söder om bytomten inom ett skogsparti finns båtgravfältet Köping 131:1 som delundersöktes under åren 1962-1964, 1966 och 1968. Gravfältet är daterat till vendel- vikingatid.

Figur 2. Topografi och fornlämningsmiljö. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:8000

Figur 2. Schakt och anläggning markerad. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:2000

Undersökningsresultat

I schaktet som var cirka 250 meter långt, 0,5 meter brett och 0,8 meter djupt framkom ett humöst kompakt brun grått lerjordlager, cirka 0,4 – 0,55 m tjockt. I lagret fanns enstaka bitar av tegel samt enstaka spridda småstenar. Mot lagrets botten framkom dränering i form av 4 stycken tegelrör lagda i N-S riktning. Under matjordslagret vidtog den sterila leran. I västra delen av schaktet påträffades resterna efter vad som tolkas vara en härd, A1. Trots den varsamma schaktningen togs delar av härdens bort med skopan varför resterande del undersöktes. Härdens var cirka 0,6 meter i diameter och 0,1 meter tjock och föreföll delvis vara nedgrävd i leran. Den daterades med träkol som bestod av ek (Danielsson 2014) till vendel – vikingatid, 760-890 e.Kr (2 sigma).

Figur 3. Härd A1, foto från öster av Ingela Harrysson.

Tolkning och utvärdering

Syftet med förundersökningen var att i samband med ordinarie schaktning undvika att skador på fornlämning uppkom alternativt undersöka fornlämning av begränsad omfattning. I schaktets västra del framkom en härd som undersöktes och om ytterligare anläggningar eller kulturlager hade påträffats hade arbetet avbrutits för samråd med länsstyrelsen. Då detta inte skedde kan syftet med förundersökningen sägas vara uppnått.

Den anläggning som påträffades i schaktets västra del härrör från någon form av förhistorisk verksamhet. Materialet är för begränsat för att kunna dra några slutsatser i vilket sammanhang härden är anlagd. Närheten till bytomten kan vara en indikation på att det inom bytomten finns förhistoriska lämningar i form av en boplats. Avståndet till nästa närmaste fornlämning, gravfältet Köping 131:1 och Köping 132:1-3 (en hög och två stensättningar) är drygt 100 m. Boplatsen till fornlämningarna har med största sannolikhet varit lokaliserad i närområdet. Om den undersökta härden är en del av detta får framtida undersökningar svara på.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Uppgifter ur FMIS

Uppgifter ur SOFI

Otryckta källor

Danielsson, E. 2014. Vedartsanalys på material från Västmanland, Munktorp-Köping. Vedlab rapport 1475

Litteratur

Björnånger, O. 1974. Köping från forntid till nutid. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	14037
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-396-14. 2014-04-30
<i>Undersökningsperiod:</i>	September 2014
<i>Exploateringsyta:</i>	250 löpmetrar
<i>Personal:</i>	Ingela Harrysson
<i>Belägenhet:</i>	Norsa 22:1, Köping socken, Köpings kommun, Västmanlands län och landskap
<i>Ekonomisk karta:</i>	10g 9c
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF99TM
<i>Koordinater:</i>	Y 559082 X 6596222
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning är gjord.
<i>Inmätningmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Digital dokumentation förvaras hos KM
<i>Fynd:</i>	Inga fynd tillvaratogs.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Kommentar	Längd, m	Djup, m	Löpmeter	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
1	Kabelschakt. Vegetationsnivå, ca 0,1 m tjock, därunder humös lera ca 0,4-0,55 m tjock m inslag av tegel och småsten.	250	0,8	250	-	A1 hård	-	Lera

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Form i plan	Längd	Bredd	Djup	Undersökt andel	Schakt
A1	Hård	Träkol, lera	Skadades vid schaktning	Rundad	0,6	0,6	0,1	100 %	1

Bilaga 3. ¹⁴C-analyser

Lab. nr	Prov nr	Anl. nr	Anläggningstyp	Material och kontext	¹⁴ C-ålder BP	δ ¹³ C ‰ PDB	Kalibrerad ålder 1 sigma	Kalibrerad ålder 2 sigma
Ua-49591	1	1	Hård	Träkol, ek	1222±30	-24,8	690-750 AD	760-890 AD

Kalibreringar enl. Stuiver, Long & Kra 1993.